

**Leerzaam
gesprek
met all round
'filmechtbaar'
in het hartje
van Friesland**

**Amateur-
filmers in
de NOVA-
arena**

**Vera en
Ed Tietjens**

'Aan professioneel bedrijf zullen wij nimmer beginnen'

Wie enigszins bekend raakt met de Nederlandse amateurfilmwereld, komt al heel snel de namen Vera en Ed Tietjens tegen. Het zal waarschijnlijk moeilijk zijn om in ons land een tweede echtbaar te vinden, dat zich al zo lang, zo intensief en zo veelzijdig met de filmhobby bezig houdt als deze twee vriendelijke en intelligente mensen, die elkaar hierbij zo goed aanvullen.

Afgezien van vakantie-filmpjes en ander kleingedoe voor de familiekring, maakten ze sinds 1949 ten minste 85 films, ze schreven boeken en artikelen in verschillende bladen, ze werden veelvuldig gevraagd om cursussen te geven of om als jurylid te fungeren, ze waren trouw leden van de Groninger Smallfilmers en vervulden diverse functies in de NOVA-organisatie. Al met al meer dan voldoende om een keer naar het hartje van Friesland te rijden, om daar eens wat uitvoeriger over te praten. En dat deden we ook, op de dag, dat de

wereldkampioenschappen schaatsen in Heerenveen werden gehouden en nog een paar andere auto's toevallig ook in deze richting reden. Maar de routebeschrijving van Vera was perfect geweest en de koffie stond klaar in de moderne villa, die Vera en Ed enkele jaren geleden aan de buitenkant van Rottevalle hebben laten bouwen. Dus nestelden we ons behaaglijk in comfortabele stoelen, hapten van het Friese suikerbrood, zetten de bandrecorder op scherp, hielden de Rolleicord bij de hand en begonnen het gesprek.

leveren, tot Ed vond, dat ik het dan maar eens helemaal zelf moest doen. En zo heb ik ook nog drie animatiefilms in m'n eentje gemaakt'.

Vooral techniek

Nadat Ed zijn studie beëindigd had, kwam hij in dienst bij Philips, voor welk bedrijf hij naar Drachten overgeplaatst

Reportage van Ton Suurhoff en Jan Volland

werd. In de loop van de jaren volgde zijn benoeming tot hoofd van een researchgroep. Binnen deze groep wordt voor het wetenschappelijke werk ook met film gewerkt, in hoofdzaak met high speed technieken, wat een zeer kostbare zaak is. En alhoewel Ed daar niet meer achter de camera staat, heeft hij in zijn werk toch ook nog met film te maken. Wat trekt hem zo aan in film?

Ed: 'Er zijn een heleboel facetten aan filmen, die me interesseren. De pure techniek fascineert me. Ik ben zelf technicus, maar ik vind het nog steeds een wonder, dat een beeld zo kan bewegen. Een projector vind ik een geweldige ding, als machine gezien. Daarnaast kan ik met film iets vertellen en

Niet zo vreemd

Hoe is het allemaal gekomen?

Vera: 'Dat was rond 1954 in Amsterdam. Toen ik Ed leerde kennen, had hij al een paar tekenfilms gemaakt en voor mij was de filmerij niet helemaal vreemd, want mijn moeder was één van de weinige vrouwen, die in die tijd voor hun plezier filmde. Dus was ik blij, dat Ed deze hobby had. Ik had namelijk het gevoel, dat als ik eenmaal getrouwd was, ik dan alles met mijn man samen wilde beleven en als hij nou een hartstochtelijk visser geweest was, zou het niet zo leuk geweest zijn, om daar aldoor bij te zitten, want ik houd niet van vissen. In het begin was het niet gemakkelijk, we woonden op een bovenkamertje en Ed studeerde nog, dus we hadden het vrij arm en elke meter film, je kunt welhaast zeggen elk beeldje, moest benut worden. Naarmate ik wat meer inzicht in filmen kreeg, ging ik wat meer commentaar

In principe is film geen medium om wedstrijden mee te houden. Het is een artistieke prestatie, die je aan een ander kunt laten zien.

dat heeft waarschijnlijk wel weer te maken met mijn intentie om kennis over te willen dragen. Vandaar ook die boeken en dat lesgeven. De geluidstechniek kan me mateloos boeien en ik kan uren prutsen met banden, maar dat geldt ook voor trucages. Alles wat ik geschreven heb, heb ik eerst zelf geprobeerd''.

Meer dan 85

Jullie hebben samen nogal wat films gemaakt. Hoe is dat nou zo'n beetje verdeeld?

Ed: 'Als we 85 films geteld hebben, komen er nog een paar bij, want m'n eerste film was eigenlijk m'n derde. Ik zal nooit vergeten, dat het eerste tekenfilmpje helemaal zwart uit het laboratorium terugkwam en het tweede, o wonder, helemaal wit. Maar de fouten, die je toen maakte, vergeet je nooit weer. Ruw gezegd heeft Vera zo'n 20 films alleen gemaakt en ik ongeveer 50, waarvan 24 animatiefilms. De rest zijn dan wel opdrachtfilms, waarmee we in 1968 begonnen zijn'.

Wanneer heb je de mogelijkheden met klei voor animatiefilms ontdekt?

Ed: 'Dat was in 1967, toen ik Kleipret maakte; in 1968 maakte ik Variété en alles, wat ik met deze twee films geleerd had, stopte ik in Klonten, die in 1973 gerealiseerd werd en waarmee ik in de Ten Best terecht kwam. We hebben nog wel meer certificaten voor andere films gekregen, maar die eigenlijk niet meer naar de wedstrijd ingezonden'.

Niet voor competitie

Vera: 'Ja, het zal wel vreemd klinken, dat ik het zeg, maar ik houd niet van

Samen in de studio aan de geluidsmontage.

wedstrijden. In principe is film geen medium om wedstrijden mee te houden. Het is een artistieke prestatie, die je aan een ander kunt laten zien. Graag

Het is geen wereldkampioenschap schaatsen. En dan zal er wel meteen het commentaar komen, dat ik dan ook niet in jury's moet gaan zitten, maar dat doe ik toch wel graag, omdat ik er zelf zo ontzettend veel van leer'.

Je leert heel veel als je in een jury zit

zelfs, want daar is hij voor gemaakt. Maar het is geen competitie-object. Je kunt niet zeggen: hij is een beetje beter dan die of een beetje slechter dan deze.

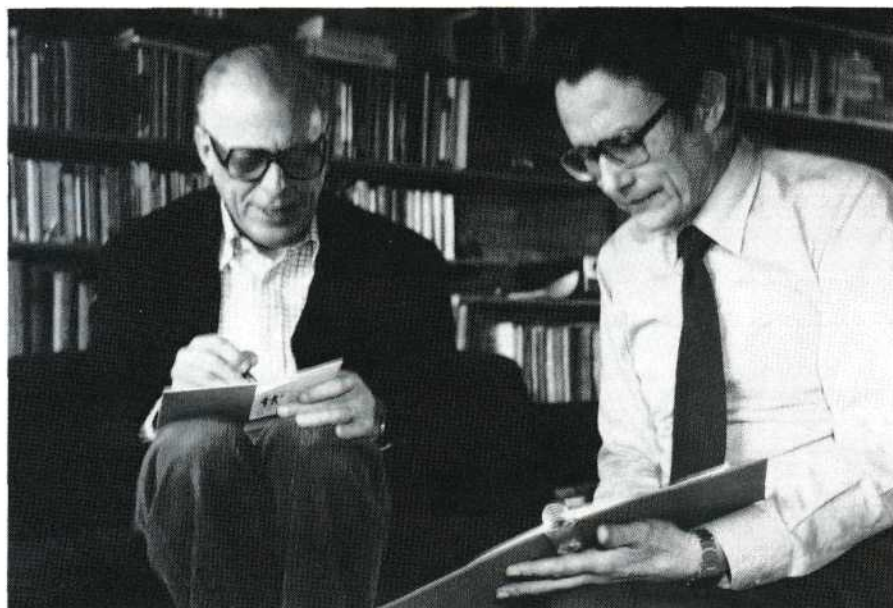
Weinig concurrentie

Die opdrachtfilms, hoe zijn jullie daarvan gekomen?

Ed: 'Die zijn eigenlijk het resultaat van jarenlang amateurfilms maken. Als Vera een film maakte, dan hielp ik haar, maar zij moest zeggen, wat ik doen moest en hoe ze het wilde hebben. En omgekeerd was dat ook het geval. Samen probeerden we op een hoger niveau te komen en in de praktijk blijkt dan, dat één en één meer dan twee wordt. Door onze expertise samen te voegen kwamen we tot een specialisatie, die niet veel concurrentie heeft. In onze opdrachtfilms combineren we animatie met life-action en we zijn de enige in het Noorden, die dat kunnen. En als iemand je dan komt vragen om een film voor hem te maken, dan vind je dat leuk en het geeft je de mogelijkheid om wat nieuwe apparatuur aan te schaffen, waarmee je weer een stapje hoger komt.

Niet verschuilen

Want je mag je nooit verschuilen achter je amateurisme, wanneer je met een slechte kwaliteit film komt. Maar we zijn wel erg selectief, we moeten de opdracht zelf leuk vinden en hij moet binnen onze macht liggen. Daardoor hebben we goede contacten met bijvoorbeeld Anton Stoelwinder, die een goed geoutilleerde studio in Gorredijk heeft en documentaires en reportages maakt, waar wij niet aan zullen begin-

Ton Suurhoff noteert hoeveel films in totaal gemaakt zijn.

Ed Tietjens in zijn studio bij de projectietafel.

nen of met Rob Bangma, een nauwgezet technicus, wiens synchronisatie-apparatuur wij ook wel gebruiken. Qua mentaliteit neigt Vera meer naar de beroepsfilmer dan ik. Ik blijf de amateur, die het liefste alles zelf zou doen. Voor Vera telt bij een opdracht het uiteindelijke resultaat en zij zal sneller bereid zijn om voor een bepaald onderdeel deskundigheid van buitenaf aan te trekken, hoewel we dat tot dusver in de praktijk nog nauwelijks gedaan hebben'.

Vaste werkverdeling

De laatste opdrachtfilm, waar het echt paar zo'n anderhalf jaar aan heeft gewerkt en die onlangs is klaargekomen, maar waarvan de première binnenkort nog moet plaatsvinden, is gemaakt voor het provinciaal bestuur van Friesland, waarin de bestuursvorm van de provincie uiteengezet wordt. Ook hier weer een combinatie van trucages, animatie en life-action. Er werd een strikte werkverdeling vooraf bepaald. Ed deed het camerawerk en de techniek. Vera voerde de directie en was verantwoordelijk voor de organisatie, het scenario, de tekst en de regie en ze nam de hele eindmontage voor haar rekening. De geluidsmontage was een kwestie van samendoen, maar ook hier bepaalde Vera, hoe de eindmix uit de luidsprekers zou komen.

Dus was de vraag aan haar: wat doe je het liefst?

Vera: 'Voor de organisatie moest ik met veel mensen door heel Friesland gaan praten en dat doe ik graag, want in m'n hart ben ik journaliste. Maar monteren vind ik zalig, want dan zie je het eindresultaat onder je handen groeien'.

Veel schrijven

Ed heeft nogal wat naam gemaakt als schrijver van boeken op het gebied van de filmerij. Eerst verscheen van hem 'Geluid bij Smalfilm', uitgegeven door

En aan de tructafel.

Kluwer Foton en daarna schreef hij 'Het maken van Tekenfilms', gevolgd door het 'Smalfilmhandboek' en 'Over titels en trucs', allen uitgegeven bij Elsevier. Daarnaast schreef hij in diverse bladen, waaronder Filmbeeld, evenals Vera, veel artikelen over de techniek van smalfilmen.

Komen er nog meer boeken?

Ed: 'Dat zou ik wel willen, maar ik zie er niet veel mogelijkheden meer toe. Ik zou dan dieper op de materie in moeten gaan en er als het ware meer wetenschap in moeten verwerken. Dan wordt zo'n boek onverkoopbaar, want daar hebben misschien 50 mensen in Nederland belangstelling voor. Ik heb daarom nu dan ook maar de uitnodiging geaccepteerd om in de hoofdredactie van Elseviers Encyclopedie plaats te nemen, waarin ik alles wat over amateurfilm is geschreven ga aanvullen, vernieuwen of verbeteren. En dat lijkt me wel een werk, dat gelijk staat aan het schrijven van een nieuw Smalfilmhandboek. Maar gelukkig, dat we ook hier weer samenwerken. Ik schrijf het in klad en Vera corrigeert en redigeert het en typt het dan keurig netjes uit'.

Relatie met NOVA

Uiteraard mocht de relatie met de NOVA niet onbesproken blijven. Als voorzitter van de filmclub in Drachten kwam Ed met onze organisatie in contact, doordat hij in het districtsbestuur gekozen werd. Van daaruit was een functie in het hoofdbestuur een logische stap en Ed heeft dit ook zo'n jaar of vijf, zes gedaan. Ook trad hij enkele jaren op als docent, voornamelijk om direct contact te hebben met beginnende filmers, welke ervaringen hij weer voor zijn boeken zou kunnen gebruiken. Hij kwam echter tot de teleurstellende ervaring, dat de meeste deelnemers aan een cursus tevreden zijn, als ze de meest elementaire handelingen onder de knie hebben en in hun hart dan liever beginners willen blijven. Als zodanig onderkent Ed ten volle het nut van de NOVA als een soort ANWB voor amateurfilmers en onderschat hij het gezelligheidsaspect van de filmclubs niet. Alleen al het feit, dat Vera en Ed al jarenlang trouwe leden zijn van de Groninger Smalfilmers en elke veertien dagen 40 km heen en terug van Rotterdam naar Groningen rijden om de clubavonden bij te wonen, bewijst dat zij dit aspect een grote waarde toekennen.

Liefste wens

Het liefst zouden ze echter lid zijn van een soort Genootschap van Smalfilmers, waar serieus over film gepraat

Monteren is zalig omdat je het resultaat ziet groeien

wordt, in de geest zoals dat bij Holland Animation gebeurt. En of het dan amateurs of professionals betreft, dat is niet belangrijk, want Ed stelt, dat beide partijen nog wel wat van elkaar kunnen leren. Maar een dergelijke landelijke club voor serieuze beoefenaren zal wel een schone droom blijven.

Gaande door Vera's oeuvre valt het op, dat ze een aantal speelfilmpjes heeft gemaakt, waarin ze de verschillende facetten van het leven van een getrouwde vrouw belicht. In Sofdoek-Stofdoek behandelde ze een huishoudelijk probleem, terwijl ze als filmende moeder in Kattig haar (toen nog kleine) dochtertjes liet acteren. Het muzikale talent van de familie demonstreerde ze in Versjes, die we nooit vergeten, terwijl Vera's dochter Laura, als een volleerde actrice, haar moeder in Spiegelbeeld alle gelegenheid gaf om een bijzonder charmante film te maken. En nu doen we Vera waarschijnlijk onrecht, door zo maar een willekeurige greep te doen in de door haar gemaakte films.

Toverlantaarns

Een interessante periode in haar leven vindt Vera de paar jaar, die ze besteed heeft aan het catalogiseren van de hele inventaris van het Toverlantaarn-museum in Sloten. Door particulier initiatief werd daar een vrijwel volledige collectie toverlantaarns en projectoren bijeengebracht en tijdens een excursie van de GSF naar dit museum, werd van de rondleiding een film gemaakt. Uiteindelijk resulteerden de contacten in de samenstelling van een indrukwekkend boekwerk, waarvoor meer dan 1000 foto's gemaakt moesten worden, met een beschrijving van alle daar

Vera aan de Steenbeck montagetafel in de studio.

aanwezige apparatuur. Wie het boek doorbladert, realiseert zich de enorme hoeveelheid werk, die daarin gezeten moet hebben, maar Vera zegt, dat het haar veel voldoening heeft gegeven.

**Er zijn ook nog
andere waarden
in dit leven...**

Droomstudio...

Toen Vera en Ed hun nieuwe huis lieten bouwen, moest daar natuurlijk een studio in komen en dat bleek een waar

luilekkerland te zijn voor iedereen, die zijn hart aan filmen verpand heeft. Op de projectortafel stonden broederlijk naast elkaar een Bolex super 8 projector en een 16 mm Microtechnica van het Italiaanse bedrijf, dat ook de 16 mm Bolex projectoren maakt. Een Steenbeck montagetafel met 4 schotels staat in het verlengde van een grote werkbank, waarop drie juweeltjes van performachines, bestaande uit één hoofdrecorder en 2 volgers en een mengpaneel, waarmee geluidsbanden synchroon overgeschreven en gemixt kunnen worden. Een Bangma recorder zorgt voor de synchronisatie bij opname en projectie van de super 8 films en 2 Paillard 16 mm camera's met verschillende objectieven zijn beschikbaar voor de opnamen van zowel de animaties als het buitenwerk. Een tructafel met een omgebouwde Siemens projector, die via een oppervlakte-verzilverde spiegel de mogelijkheid geeft om de achtergrond beeld voor beeld onder de cels te projecteren en een hot-spot vrij matglas, volgens het Bos-octrooi onder de camera, vinden we aan een andere wand. En dan gaan we maar achteloos voorbij aan statieven, omrollers en blikken vol films en geluidsbanden en kasten vol boeken en animatiemateriaal.

Spiegelbeeld

Vanzelfsprekend kwam Ed er niet onderuit om een paar films te projecteren en als voorbeeld van Vera's werk draaide hij het eerder genoemde Spiegelbeeld. Een Opmerkelijke Boottocht toonde Ed's aparte visie op een jaarlijks uitstapje van de Groninger Smalfilmers, waarbij hij het weer niet laten kon om een aantal trucs in te bou-

Vera als jurylid bij de NOVA-manifestatie, met Ed aan haar zijde.

wen en als klapstuk zagen we de nieuwe opdrachtfilm voor de provincie Friesland, waarop het echtpaar met recht trots mag zijn. Tot slot demonstreerde Ed een experiment met duo-play op een soundcamera, waarbij hij met zichzelf gitaar zit te spelen. 'Je kunt er veel meer mee doen, dan algemeen wordt aangenomen', zegt Ed, 'maar het heeft mijn voorkeur niet. Een sound camera is handig, als je geen zin hebt of niet in staat bent om nog meer mee te slepen, maar als je streeft naar geluidsprefectie, dan wordt het moeilijk'.

De toekomst

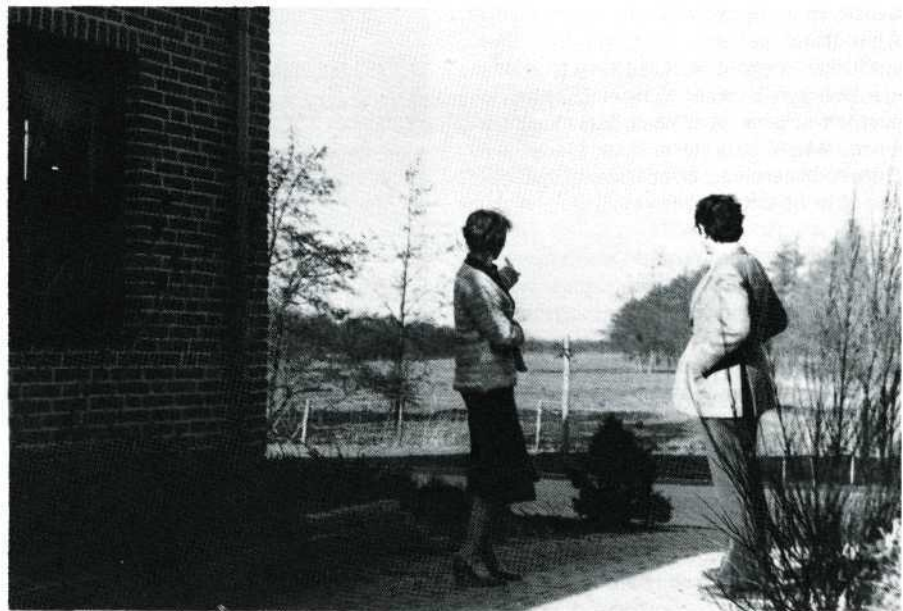
Teruggekeerd in de huiskamer komt het gesprek op de technische ontwikkeling van de filmcamera en Ed is van mening, dat de volgende jaren wel eens een stroomversnelling te zien zouden kunnen geven. 'Het zilver raakt op', zo stelt hij, 'er zal iets moeten gebeuren en de wetenschap zal met een antwoord moeten komen. Natuurlijk kennen we Video als magnetische registratie, maar dat is voor de amateurfilmer vooralsnog te omvangrijk en te gecompliceerd.

Er wordt echter in de research-laboratoria al geëxperimenteerd met nieuwe principes, zoals een techniek, waarbij doorzichtig materiaal zodanig door temperatuur beïnvloed wordt, dat er bij lichtaanstraling hoogteveranderingen ontstaan, met als gevolg een verschil in lichtbreking. Een dergelijke film komt dan wel direct-klaar uit de camera en dat zou een geweldig pluspunt zijn. Maar nogmaals, dit is niet iets, wat we volgende week kunnen verwachten'.

Eigen bedrijf?

Het werd tijd om afscheid te nemen en dus kwam de laatste vraag: 'Stel nou eens', zo vroegen we, 'dat jullie zo succesvol worden in het maken van opdrachtfilms, dat een groot aantal opdrachten voor langere termijn binnenstroomt. Hebben jullie er dan wel eens over nagedacht, om al het andere aan de kant te doen en een professioneel filmbedrijf te beginnen?'

Vera en Ed keken elkaar lachend aan en uit het feit, dat de partners het graag aan elkaar overlieten om de vraag te beantwoorden, bleek dat dit onderwerp reeds in het verleden besproken en afgehandeld was. 'We peinzen er niet over', zegt Ed, 'ik heb veel plezier en voldoening in mijn baan en zal die nooit opgeven. We kennen de professionele wereld en dat is een hard vak met een onzekere toekomst, waarbij je veel acquisitie moet plegen en ook de dingen moet pakken, die je niet zo leuk vindt. Bovendien zijn er al zoveel van dit soort bedrijven in ons land.

Ed en Vera naast hun huis aan de rand van Rottevalle, uitkijkend over het wijde Friese land.

Leuk houden

Nee, we willen het leuk houden en hebben duidelijk een bovengrens gesteld. Af en toe een keertje, da's een uitdaging om een vorige prestatie te overtreffen, maar het moet plezier blijven. Er zijn ook andere waarden in dit leven. Vera wil graag met de meisjes weer eens wat meer aan muziek gaan doen en we wil-

len onze sociale contacten ook niet helemaal verliezen. Laten we het maar houden, zoals het is. Daar zijn we gelukkig mee'.

'Nou ja', zei Jan, toen we naar huis reden, 'gelijk hebben ze. Goethe zei het al: In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister...'